

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Syntagma Iuris || Vniversi, Atqve Legvm || Pene Omnivm
Gentivm, Et || Rervm Pvblicarvm Præcipvarvm,||**

Grégoire, Pierre

Francofurti ad Mœnum, M.D.XCIX.

VD16 VD16 G 2999

5 de Pensitatione canonis publici.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-97739](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-97739)

pen sitorum bonorum & territorii olim fecerunt, vocant patia-
gium, qualis episcopus & comes Caucensis, Abbas grandis syl-
uae, & alii similes qui ius confiscationis habent in temporalibus:
quod ius confiscationis pendet ex mero & mixto imperio: atque
ideo non solum ex principis expressa conceditur potestate, sed
etiam tacita ex praecipua consuetudine, *gl. in §. nulla existit licen-
tia, in verb. iurisditione, de defen. ciuili in Authen. collat. 3. tit. 2. Ioan. de Platea, super rubric. de iure fisco. lib. 10. C. vers. 5. ¶* Personae
¶ quoque ecclesiasticae in spiritualibus cum superiore regem
non habeant, fisco habere dicuntur, *gl. in c. quia diuersitatem, in
verb. prater eius, de concess. preb. Habet & ecclesia vniuersalis the-
saurarium, Clem. 2. de haer. apud Clem. Negauit hoc Baldus in ru-
bric. de iure fisci, C. in episcopo, quem dicit non habere fisco, sed
eum, suoque affectas improbant Butrigarius, Imola, Panormit.
& alii, *prod. aut. in d. c. quia diuersitatem, de concess. preben. Et late
Felinus in c. irrefragabilis, §. ceterum, in 4. conclus. nu. 11. de offic. iud.
ord. Obseruandum tamen est, in casu quo clericus ad perpetuum
damnatur carceres, & bona confiscantur, Episcopi fisco capere
tantum mobilia, dominum autem temporalem loci, cui ius est
confiscationis, vel regem immobilia, vt annotauit Ioan. Andr. in
additio. ad Specul. tit. de feud. §. quoniam, vers. 40. Et ita iudicatum
est a refo. magni consilii regis, anno domini 1486. ¶* Ciuitates
¶ quoque quae liberae & sui iuris sunt, quae reipub. faciunt, ali-
cui non subditae, procul dubio fisco habent & ius confiscatio-
nis: alie nequaquam, *Bart. in litem veniant, §. ait senatus, nu. 2. de
petit. hered. et si habeant ex permissione arcam communem ad ex-
emplum Reipub. l. 1. §. quibus permissum, quod cuius vniuersi, nom.
quia nec bona inter illos communia publica proprie dici possunt,
Leum qui vestigal. de verb. sign.**

¶ Ex ¶ aliis verbis finitionis fisci constat fisco vel gratiam au-
geri & ditari ex duplici pecuniarum genere, videlicet ex pensita-
tionibus seu collationibus vel vectigalibus publicis, & ex pena-
libus copendiis. ¶ Vectigalis ¶ publici nomine continentur que-
cunque inuehantur in fisco, siue pensiones, tributa siue itine-
raria, portoria, & id genus similia sunt, *l. Imperatores, 7. de publi. &
vestig. in P. l. 1. §. ager vectig. vel emphy. per. Sicut vectigalia priua-
ta, omnes proventus dicuntur rerum proprietarum, l. arbores, 66.
§. si. de usufruct. lib. 7. P. tit. 1. Quamquam interdum ex proprietate
nominum ista separentur. Et vectigal & tributum seorsum aliquod
habeant discrimen, vt in l. 1. §. hic. tit. de pub. & vectig.*

¶ Marcus Terentius Varro, lib. 5. de ling. Lat. omnem censum,
tributum dicit, & hoc dictum a tribubus, quod ea pecunia, quae a
populo imperata erat tributum a singulis pro portione census exi-
gebatur, & ob hoc ea quae assignata erat, attributum dicebatur.
Hincque qui pecuniam reddere debebant, tribuni aerarii. Siqui-
dem Romulus in tres partes populum diuisit, harumque quam-
libet in decem, illas tribus, has curias dixit: Graeci illas *tribus*, has
tribus, vel *tribus*, *Dionys. Halic. lib. 2. Quae* madmodum & Plato, 12.
de reipub. tributa disponi debere ait, habita ratione census cuiusque
ciuis, delatis redditibus fructuum annuorum ad magistratus per-
tribales.

¶ Cuius ¶ rei gratia etiam nunc peraequatores creati, & olim
censitores, qui censum cuiusque examinent, rerum fertilitatem, &
sterilem frugem, *l. 2. §. l. peraequatores, §. l. si peraequatores, de censib.
lib. 11. C. l. forma censuati, eod. in P. Aduersus quorum & in tabula-
riorum fraudem licitum est conqueri, si diuinitum sarcina in infe-
riores transferatur, l. 1. §. l. qui grauius, de cens. lib. 11. C.*

¶ Vocantur ¶ & omnia tributa seu vectigalia alio nomine, func-
tiones publicae, & executiones seu praestationes munerum, siue
realium, siue personalium, *c. audient, de defen. ciuili in Auth. colla.
3. tit. 2. l. immunitates, §. de agr. & cens. lib. 11. C. tit. 47. collatio-
nes, l. 2. de prator. & honor. prae. lib. 12. C. Nemp* funktionen ob-
estimationem rerum & personarum, quae functio dicitur, *l. 2. §. 1.
de reb. cred. l. praetia rerum ad l. Falcia, vt etiam aliquibus dicuntur
gabellae, id est, limitatio estimationis & definitio, id enim גבול
gabul, apud Hebraeos significat, id est, limitatione, a verbo גבל
gabul, limitauit, finem posuit. Vectigalia, item & sanctiones, *l. om-
nium, de vectig. & commiss. lib. 4. C. tit. 61. Vectigal* separatim pro eo,
quod pro euectione rerum vel inuectione penditur, cuius no-
mine communis pensitatio erat octaua pars pretii, *l. vniuersi, §. l.
ex praestatione, l. a legatis, de vectig. & comm. C. Tributum, pensio,
vel annona, quae praestatur ratione possessionis praediorum prop-
rietatis existentium, l. 1. de anno. §. trib. lib. 10. C. l. 2. §. si. sine cens. &
vectig. fund. comp. non poss. l. 1. §. 2. si prop. publ. pensit. vna. §. celebr.
Rarium & tributum a reliquis pensitationibus sine censu, qui in**

auto & argento seingitur, *l. si. si prop. publ. pensit. §. c. Sic apud Gre-
cos τὸν & φέρον differunt, nam φέρον proprie tributum, quod
pro regione penditur. τὸν vero pro mercibus, vt Ammonius
notat.*

De pensitatione canonis publici. CAP. 5.

- 1 Pensitationum in fisco delatarum quatuor species, canon, obla-
tio, indictio, patrimonium principis. Item canon quid, idemque
quod domanium, canonem nec rescripto principis minus posse,
nisi ex certa eius scientia.
- 2 Morticini impetrandi formula.
- 3 Exactiones ordinariae seu canonicae, vel reales, vel personales: & de
singulis, & quibus imposta rerum tributa & personalia.
- 4 Lege Thoria remissa vectigalia fundi italici imposta, exceptis
qui iuris esse habent.
- 5 Tributa realia penduntur ab aliis qui fructus percipiunt praedio-
rum, & fructus pro pensione obligati.
- 6 Iuris canonis erant annona a provincialibus praestita, consistens
in frumento, larido, vino, oleo, & similibus, de quibus inibi.
- 7 Praestationes canonis leges accipiunt a conuentione vel constiti-
tione prima, & diuersa agrorum imposta a Romanis praestatio-
ne. Decima arborum & frugum & altiarum, fructuum & pec-
corum quinta.
- 8 Censuales & tributariae provinciae ab Augusto quomodo fuisse, &
quae stipendiariae dicebantur provinciae populi, & tributariae Caesaris
prius ideo in dominio populi vel principis reuertens fructibus
colonis.
- 9 Italico- & stipendiario- & tributario- praediorum dis-
ferentia, ratione proprietatis.
- 10 Darius apud Persas prius Satrapia tributa in certam exactio-
nem redegit.
- 11 Personale vectigal seu tributum dictum, & capitale, & quale im-
positum a Romanis Carthaginensibus, & eorum auxiliariis.
- 12 Capitale & Hebraeis impositum.
- 13 Romano plebs a capitatione exempta, & Thracenses coloni. Inga-
rio tributum eo, & circa fin. cap. Capitatio transmigrantis in
colonias alias qua.
- 14 Hesiobis lectio emendata. Drachma valor nostrorum nummo-
rum. Capitatio vrbium & mulierum imposita praestationis pro
diuersitate locorum. Capitatio animalium.
- 15 De gradibus census Romanorum, legum Platonis, & Athenien-
sium remissio.

Pensitationum, ¶ quae ad aerau principis deferuntur quatuor
sunt in ualuerum species, canon, oblatio, indictio, patrimo-
nium principis: quod & iisdem, quibus fisco potitur primitiis,
*l. l. in l. fisco, §. si. de iur. fisci, lib. 49. P. tit. 14. Justin. in l. 3. de quod-
drien. praescript. lib. 7. C. tit. 37. Canonis* nomine proprie dicitur, quod
domanium dicimus, significatur. Canon dicitur, quod perpetuo
& eodem modo exigitur a principe seu a fisco, ex rebus, vel per-
sonis. Ordinaria exactio siue consueta, *l. placet, §. de sacrosanct. ec-
cles. C. omnibus sine exceptione, qui res canonis possident, com-
muniis, l. fundos, 10. de fundis patrimonial. lib. 11. C. tit. 1. l. nemo, 7. de
fund. rei prius, l. 11. C. tit. 63. l. de immunit. nemi. conced. lib. 10. C. tit. 65.*
In quo nec aliud pro alio solui potest etiam ex rescripto im-
perato a principe, *l. fin. de cano. urb. Roma, lib. 11. C. tit. 2. l. si. ne rei
domin. vel templor. §. c. lib. 7. C. l. 1. de petit. honor. sub. lib. 10. C. tit. 12.*
Immutabili forma canonis ex lege Zenonis reuertente, *l. fin.
de ea. largition. tit. lib. 10. C. tit. 23. l. 1. eod. tit. l. 2. de cano. urb. Rome,
lib. 11. C. Laxant enim publicam causam, & damnosa sunt fisco
haec rescripta, & ideo improba, *l. si. si. cont. ius vel iuris. publ. C. lib. 1.
tit. 25. l. 1. de praec. impera. offer. lib. 1. C. tit. 22. Nec praetextu eorum
quissquam eximitur ab onere utilitatis publicae, *l. subuenus, 10. de sa-
cro sanct. eccl. C. Quod enim omnibus uile est, priuato commo-
do praeferi debet, l. actio, 66. §. l. ab eo, pro. lib. 17. P. tit. 2. l. 1.
vnic. §. penult. de cad. tollen. lib. 6. C. tit. 50. Neque princeps intelli-
geadus est concessisse quae damnosa aliis sunt, l. 2. §. l. merito, & l.
si quis a principe, ne quid in lo. pub. lib. 43. P. tit. 1. qui dura quidam
eximuntur a canone, onus grauius sentiunt. Leuius autem est,
quod a pluribus portatur.***

¶ In ¶ quibus iudices sequentur praxim ex iure depromptam,
ex §. & hoc vero iubemus, vt nulli indic. lic. hab. loc. seruat. colla. 9. tit.
9. vt si quando exhibentur huiusmodi rescripta immunitatis a
tributis, qualia illa quae aliquando conceduntur nobilibus vel ec-
clesiis, vocamus Amortissemens ou affranchissemens. Nec ea statim
admittantur a curiis, nec describantur, donec plenus de hoc ne-
gotio princeps certior fiat, quid continere debeat, monitio hac ad
principem

principem per indices missa traditur in s. deinde copotens est. de mand. princip. collat. 3. tit. 14. & iulio eius secunda ad eodem iudices dirigitur. Tunc enim princeps censetur de negotio admonitus, & ex certa scientia derogare iuri, communis quo casu tunc voluntas eius debet impleri, dum modo exsequatur imperiis, quae moris sunt in Gallia, ut in camera computorum describebat exemptionem, & componat, ut soluenda soluat, ut fieri solet, pro huiusmodi extinctione seu morticino, de his vide late Rebuff. in 1. par. consuet. Gall. tit. 1. de amonitionem: & Egid. Magistrum, in decis. in act. de amonitionem. Quid autem solvatur pro iure morticino, vide in ult. parte, siyle parlam. Asfer. in ordinat. regie, tit. de finantia formi feudorum & novorum aquisitionum, & tit. de finantia acquisitioni. Sicut. Sicut. Sicut.

3. Ordinatio exactionis seu canonice sunt aut reales, aut personales, hoc est, vel ratione rerum mobilium vel immobilium, aut personarum exiguntur. Antiquitas habitio civium Romanorum & facultatis per iussum Hostilii descriptis, secundum patrimonium causaque onera imponebantur. Linius in Dionys. Halic. in 4. Vnde & diximus tributum dici a tribubus Romanis, quibus praestatio impetabatur, Varro 4. de ling. Lat. Ceterum paulatim crescentibus opibus Romanorum, ipsi quoque paulatim tributis se exonerarunt, porissimum quo tempore L. Paulus Amylius gazas Macedonum possedit, & ex manubiis ducum ararium ditatam est factis reliquis subactis provinciis, tributariis, ut auctores Plinius lib. 33. c. 3. & Cicero 2. Offic. Nec postea praestitit tributum Romanis vique ad consulatum Hirca & Panice, teste Plutarcho in si. vite. Pan. Amyl. Et antea quoque plebs, nempe homines rei domesticae agnitionis inopes, pauperes viduae, pupilli, secundo ab exactis regibus anno, exonerati fuerant tributo, Plut. in vit. Publicole, L. in 4. Postea autem illis quoque imposita & remissa saepe prout urgebat reipubl. necessitas.

4. Vectigalia tamen omnia lege Thoria, ab Sp. Thorio trib. pleb. lata, sublata sunt ex fundis Italici, explosa quoque lege Agraria, Appia. lib. 1. bello civil. & C. in Bruto. Sic praedia provincialia fuerunt tantum onerata tributis pro pace impetrata, vel ob colonias acceptas, ut diximus, inter quas & illae coloniae erunt excipienda, quae iure Italico donatae erant a Caesaribus, quae & immunes a tributis, l. de his, 3. de episc. & cler. C. cuius generis plures fuerunt, refert aliquis Ulpian. l. 1. Celsus, l. colonia, 6. Pan. L. iuris Italici, 7. & l. de cens. P. lib. 50. tit. 14. iuris Italici dicitur ob immunitatem tributorum qualem habebat Italia, ut refert Alex. ab Alex. lib. 4. gen. d. c. 10.

5. Ab ista itaque provincialibus pendebantur realia haec tributa, nempe a possidentibus res & fructus earum, seu ab usufructuariis, l. dependentes, §. 1. de usufr. & maritis in dotem res habentibus, l. neg. stipendium, de imp. in reb. dot. fact. secundum bonorum quantitatem & mensuram, l. 1. & 2. l. pro locis, 5. de anno. & trib. lib. 10. C. tit. 16. Quo fit etiam, ut eius exemplo, fructus praedii sint tacite pro pensione domino directo obligati, l. si in lege locationis, 27. §. si colonus, loca. P. l. qui sibi in for. 55. end. tit. l. in praedius, 7. in qui. cau. pign. vel hypo. iac. contrab. etiam pro reliquis 29. annorum, secundum Majoricum in praxi, tit. de locat. §. nem dominus directus, & secundum alios 4. annorum, gl. pen. in c. consuetum, de rel. dom.

6. Erant tamen ex canone quoque annuae quaedam annuae, consistentes in his, quae victui erant necessaria, veluti in frumento, vino, hordeo, lardo. Nam provinciales pendebant frumenti quinqueagesimas, hordei quadregimas, vini & lardi viceimas, exceptis Armeniae populis, qui propter locorum logam interapedinem praebant tantum frumenti & hordei quadregimas, vini & lardi quintas decimas, Valens in l. modios, 9. de suscept. lib. 10. C. tit. 70.

7. Quod etiam provinciis, quae ad maiora vel minora tributa se obligauerant, quae iuxta conuenta praestabant, Theodos. l. fin. de anno. & trib. lib. 10. C. tit. 16. Sicuti nec domini directi a qualia accipiunt ab emphyteosis, sed prout conuenit in contractu, Justin. in l. 2. de iur. emphyt. C. lib. 2. tit. 66. Sic Ioseph in Aegypto famis maxime tempore, emit omnem Aegyptum, & postea sub pensione quintae partis frugum annuatim eam colendam possessores tradidit, vnde & ab illo tempore Aegyptii quintam partem fructuum pendunt regi, Genes. 47. Plato lib. 12. de ll. tributa duplicia disponenda voluit in repub. vnum genus, quod ratione census, per tribus penderetur: aliud, quod annuis ex fructibus daretur. Meminit quoque Appianus, libro primo, bell. civil. Romanos agros bello adeptos, possessores vel aliis colendos dedisse, ea lege vtomniun vectigalia soluerent, arborum & frugum decima pars, aliorum fructuum quinta, & ex pecoribus & armentis, quae

illis vicissim venum dabant. Theophilus ait, 2. lib. Instit. iur. civil. de rerum diuis. §. sed & si quis tradit. Imperatores (scilicet Augustum) Strabo libro posteriori Geograph. subacto orbe Romano, provincias diuisisse, & quasdam sibi retinuisse, quasdam populo reliquisse, utraque sub censu & a populo & principe colendas: datas fuisse & ideo populi stipendiaria praedia dicta, quod si pes egeret, siue collationem significet, & particulatim argentumque rerum factam collectionem. At imperatoris provincias dictas tributarias: quoniam, inquit: tributum est grave illud vectigal, quod princeps provincialibus suis indicabat, eo nomine, quod magis exercitiis alendis sumis faceret: ita, inquit, qui ex largitione populi vel principis, stipendiaria habebant, vel tributaria praedia, domini illorum non erant, verum dominium aut apud populum erat, aut apud principem, sed usufructum habebant, aut plenissimam detentionem, ita ut transire possent, & ad heredes transmitterent. Sic praedia haec ab Italici d. ferebant, tunc, quia Italico rum fundorum & domorum domini, dominium eorum habebant. Postea tamen & ad formam horum Italico rum provincialia redacta sunt, Theoph. ubi sup. & Justin. in §. per traditionem de rer. diuis. Praedia itaque penfirationes, decimae, solariae, & huiusmodi vectigalia canonem faciebant olim, siue pecunia, siue species eo nomine penderetur, constat, ex tit. de canon. firm. urb. Rome, & tit. de frumen. Alex. lib. 11. C.

Apud Persas primus Darius Histaspis filius, diuiso imperio in viginti provincias seu satrapias, taxauit quid pro tributo penderent, siue argenti, siue auri, siue alterius speciei. Et enim sub Cyro atque deinde sub Cambyle, nihil dom fuerat circa tributa institutum, sed munera offerebantur. Et ideo ob hanc tributi ordinationem & alia huiusmodi, Persae aiunt Darium fuisse institutoris filium: Cambylem dominum, quia asper erat & morosus: Cyrum vero patrem, quia mitis erat, & omni ratione de illis bene mereri studebat, haec Herod. in 8.

Tributa tamen personalia erant, quae ratione personarum tantum exigebantur, quale Romani de iuribus Carthaginensibus, iis qui opem illis tulerant vectigal rerum & personarum, vitorum & mulierum imposerunt, Appia. Alex. in Lybico, vocant capitale, cum per capita imponitur, exigunturque vel per rationem vel ratione habitationis, vel artificii, seu, ut dicunt, industriae. Et apud Hebraeos quoque iussit Deus singulis, qui in nomine populi Dei transferret, dimidium sicii iuxta mensuram vel pondus templi, dare, & susceptram pecuniam esse in usum tabernaculi, Exod. c. 30. ne plaga vlla afficerentur. Vsurpata haec capitatio & a Romanis, verum plebs urbana ab ea eximiebatur lege Constantini, l. 1. de capit. ciuim cens. lib. 10. C. tit. 48. Cum tamen rustici & tributum & capitacionem soluerent, l. 1. ne rustica ad vltimum obsequium renoc. lib. 11. C. tit. 54. Excepta colonia Tracensi, cuius coloni non capitacionem, sed iugacionem terrae tantum soluebant, l. 1. de colon. Thracens. lib. 11. C. tit. 51. Qui transmigrabant in alienas colonias, inquilini dicti, ob transmigracionis receptionem, in ea ciuitate, in quam transibant, capitacionem duodecim drachmarum etiam olim pendebant. Sic enim Hesychius scribit, μετοικοι εστιν οι ενοικουτες ενοι εν τη παλαιοι τεληντες εν αλλοις δραχμας δαδρα. & ενοικουτες εν τη παλαιοι τεληντες εν αλλοις δραχμας δαδρα, vel melius, δαδρα, τω δ τελην τελεσασαν, id est, metoecion seu inquilinare vocatum erat, vectigal quod praestabatur ciuitati, nempe drachmae decem, vectigali autem publico tres oboli. Annotandum tamen est in Aldinis exemplaribus esse mendum, vel legendum esse loco verborum illorum δραχμας δεκα, scilicet δραχμας δαδρα. Siquidem oboli tres non possunt constituere cum prioribus decem, duodecim drachmas: nam sex oboli reddunt tantum drachmam Atticam, vnusquisque autem obolus valebat septem denarios Turoneses nostrae monetae. Sic duodecim drachmae ciuitati praestabantur: tres autem oboli fisco, ut opinor: firmaturque sententia ex Iulio Polluce lib. 3. Onomastic. ca. 4. μετοικον, inquit, ε το μελοικον συντελων, το δειν δνο καδ δεκα το δμεκοι δραχμας, καδ το δραματι τελεσασαν, id est, μετοικον, vnde & μελοικον, tractum vectigal, quod erat duodecim drachmarum, publico illatarum. Et describenti acta publica vel ratione descriptionis, tres oboli. Idem autem & duodecim drachmas tributi nomine a vitis praestitas ait: a feminis autem non tot, sed sex tantum, ut duae mulieres tot praestarent, quot vir vnus. Variauit tamen mos tempore & locorum diuersitate. Nam & olim rusticis Byzantinis, capitatio vnus viri aequabat

